

SET UTOPIES PER A UN MÓN MILLOR

Ignacio Ramonet

Director de *Le Monde Diplomatique en español*

Ponència transcrita, pronunciada en castellà

Moltes gràcies a la Fundació Alfonso Comín per convidar-me de nou, per a mi és un plaer tornar aquí, és ja com una cita habitual, hi ha cares que reconec, gairebé com si estiguéssim en un seminari o en un curs pràcticament anual, oi?, així que hem avançat i el que hem d'esperar tots és poder seguir amb aquestes cites, aquestes conferències, aquests seminaris, que seria prova que la Fundació segueix tenint el recolzament que necessita per seguir organitzant aquestes trobades i que no sigui víctima també de les retallades, que avui dia no només s'imposen per tot arreu sinó que colpegen fins i tot institucions tan importants, institucions culturals tan importants com aquestes.

La idea, la proposta, és parlar d'utopies avui dia en què les utopies estan una mica pel carrer perquè, en definitiva, el moviment dels indignats, el moviment del 15-M i, sobretot, el que va passar el 15 d'octubre passat, aquesta mena d'extensió tan general a través de 82 països, a centenars de ciutats, de mobilitzacions populars, indica bé, al voltant de consignes molt ambicioses, molt creatives, que estem en definitiva en temps d'utopies, que hi ha un desig d'utopia a la societat. Una de les frases dels indignats és, dirigint-se a ells mateixos, "això no és una utopia" –la seva pròpia manifestació- "això és la realitat", és a dir, no estem veient quelcom impossible quan veiem com es manifesta la gent del moviment del 15-M sinó que estem veient una realitat. O sigui que la idea és que s'oposa utopia i realitat, oi?, i no sé si això és tan cert.

Per això voldria començar primer amb una reflexió al voltant del concepte d'utopia. Com vostès saben, utopia és senzillament el títol d'una obra de ficció, de política-ficció, que Thomas More li va donar a Anglaterra en el segle XVI a la seva obra de ficció que s'anomenava *Utopia*. "Utopia" ve del grec i significa *utopos*, cap indret, és a dir en realitat efectivament això, no hi ha cap indret en el món on això succeeixi, d'aquí la idea que nosaltres tenim de que allò utòpic, per definició, no existeix, es tendeix cap a la utopia, la utopia és una meta, és una proposició i cap a aquesta proposició s'intenta avançar. Thomas More era un humanista, un humanista amic d'Erasme de Rotterdam, d'aquesta generació, i era també conseller polític, era un home lligat a la política, era el conseller, primer l'educador, el formador, el preceptor intel·lectual, diguem-ne, d'un dels monarques més importants de la seva època, Enric VIII d'Anglaterra, i Enric VIII que, a la vegada, tenia com una gran dependència intel·lectual cap a Thomas More va intentar integrar Thomas More en el seu propi projecte polític i Enric VIII és el monarca que va separar l'Església d'Anglaterra de l'Església de Roma, és a dir que va crear una Església nacional, una Església catòlica nacional que va anomenar, que anomenem l'anglicanisme, i que en realitat és essencialment una estructura de tipus catòlic però no depenent de Roma sinó que el cap suprem és precisament el rei. Fou una tendència que va existir a molts països i que encara existeix. A la Xina existeix una església catòlica depenent de Pequín i una església catòlica secreta, diguem perseguida, clandestina, depenent de Roma; a França va existir aquesta tendència, s'anomena el gal·licanisme, van existir tendències, no va existir una Església separada però van existir tendències i els monarques van tenir la intenció precisament de controlar aquest poder tan important que és el poder espiritual i barrejar-lo amb el poder temporal. Thomas More s'oposà a això i li va costar la vida, perquè More va ser executat per Enric VIII i per això va ser beatificat per l'Església catòlica que considera

que és un sant, Sant Thomas More. Però More a més, per tant, era essencialment un humanista i escriu aquesta obra, repeteixo, una obra de política-ficció, en la qual imagina el que podríem anomenar una república feliç. És una mica el primer, hi havia hagut Plató, que havia descrit evidentment la república, com seria aquesta república posant en pràctica les idees de la democràcia atenenca, però Thomas More en el segle XVI fa una descripció força precisa del que podria ser una república feliç, una república diguem sense tensions, sense oposicions, sense conflictes, en la qual ell mateix detalla concretament com ha de funcionar l'economia, com ha de ser el seu urbanisme, com han d'estar organitzades les relacions entre els ciutadans, quina ha de ser la Constitució d'aquesta societat, descriu amb detall la vida quotidiana dels ciutadans. En definitiva, Thomas More ens proposa un model de societat en el qual suggereix la idea que els ciutadans poden construir aquesta societat. Existia, evidentment, pels cristians en particular, la idea que la societat perfecta per definició és al cel, i ha estat descrita per molts teòlegs com seria aquesta societat perfecta celestial, i Thomas More és un dels primers, després n'hi haurà d'altres, Campanella a Itàlia, Giordano Bruno, etc., humanistes també, que intentaran descriure una societat política real, no una societat celestial, o sigui, amb aquesta idea que la utopia precisament és un projecte polític, és a dir, és essencialment polític. La utopia parla de construir una societat ideal, la utopia vol crear, vol proposar pistes per crear el que podria ser una *civitas*, una *civitas* perfecta, és a dir una *polis*, una ciutat en el sentit polític de la paraula, amb un programa, crear aquesta *res pública* ideal.

En canvi a la tradició col·loquial, la paraula "utopia" té un sentit de quelcom que és irrealitzable. Es diu que el Quixot pot tenir alguna cosa d'utòpic perquè somnia amb quelcom que no es pot realitzar. És a dir, la utopia és una mica el sinònim de quimera, és una quimera, és a dir quelcom que en realitat no existeix. La quimera, de fet, pels grecs era una barreja de dos animals, el centaure per exemple és una quimera en certa mesura, i per tant la quimera no existeix, es pot, és clar, racionalitzar però no existeix en realitat. Es diu d'una persona que és utòpica en realitat perquè té somnis, però somnis irrealitzables, somnis que es poden dir en veu alta però no tenen perspectives de concretar-se.

Aquesta és la idea que es té en general de les utopies. Però jo penso primer que, tot i que aquesta és la realitat, quan parlem d'utopies i qualifiquem a un dirigent polític d'utòpic, per exemple, doncs probablement sigui en un sentit diguem més o menys simpàtic però no seriós, quan en realitat no és cert. Penso que a les nostres societats, de fet, s'han marcat cert nombre d'utopies i en diverses direccions, per exemple sempre en l'aspecte polític, és a dir, més llibertat o més justícia o més solidaritat o més progrés o més humanitat i, de fet, hi ha utopies que s'han realitzat. La utopia contràriament, repeteixo, al que molts creiem o al que es creu en general, que són com projectes inassolibles, en realitat hi ha moltes utopies que s'han realitzat. De vegades s'han realitzat en forma de tragèdia, diguem, i també aquest és un altre aspecte de la paraula "utopia", en el seu aspecte molt negatiu, és una utopia que s'ha transformat en quelcom monstruós, diguem-ne. Per exemple diem, no ho sé, el nazisme, el Reich dels mil anys, el crear una societat perfecta, eugènicament perfecta, és a dir, racialment perfecta i, per una altra banda, políticament o geopolíticament perfecta, el nacionalsocialisme, el Reich de mil anys. Bé, va provocar potser la pitjor tragèdia de la història, el punt de vista de les seves monstruositats com els camps d'extermini, les pitjors atrocitats que s'han comès a la història o bé, evidentment, les conseqüències del seu bel·licisme intrínsec i la quantitat de víctimes que va provocar la Segona guerra mundial o les guerres provocades per aquesta idea utòpica. O bé l'estalinisme, el crear una societat obrera o proletària perfecta on els proletaris construiran per fi una societat sense tensions, una societat d'igualtat, una societat de progrés, etc. En realitat, doncs, això ha provocat els gulag, l'absència de llibertats, l'exasperació i la humiliació de la ciutadania, el no considerar els ciutadans com a ciutadans sinó simplement com a subjectes obedients a un partit únic, etc.

Per tant, diguem que el segle XX en particular ha conegut diversos projectes utòpics, és a dir que existien a la teoria, existien al paper, s'havien descrit d'igual manera que Thomas More descriu la seva utopia, s'havien descrit sobre la base del que els socialistes utòpics precisament havien descrit al segle XIX, un socialista com Fourier, per exemple. Fourier, teòric del fourierisme, que també va descriure una societat perfecta des del seu punt de vista, i es van construir comunitats fourieristes a molts indrets del món: els europeus, els francesos d'Algèria en el segle XIX, al Brasil, molts europeus socialistes utòpics van marxar a crear aquestes societats perfectes on Fourier ho havia previst tot, amb qui s'havia de viure, a quina casa s'havia de viure, el tipus d'afinitats psicològiques que s'havien de tenir, el tipus d'activitat material que s'havia de tenir... Bé, no van prosperar, no van provocar tragèdies, evidentment, perquè mai van ser teories d'Estat sinó que van ser teories de comunitats voluntàries, que es van associar per construir-se. Però, efectivament, hi ha hagut una sèrie de projectes que no van donar resultat.

Però també vull dir que igual que hi ha utopies que han provocat aquestes grans tragèdies i per això en certs pensadors, en certs assagistes, hi ha una desconfiança cap a tot el que pugui ser una aventura utòpica pel que pot provocar, tanmateix els citaré algunes utopies que s'han realitzat i que en canvi, diguem-ne, estem molt orgullosos, en definitiva, o almenys no considerem que són tragèdies. Per exemple, una utopia és senzillament l'Organització de Nacions Unides, l'ONU, l'ONU és una utopia. Per què és una utopia? Perquè molts pensadors, des de fa temps diguem, en particular des del segle XIX, van pensar que hauria d'existir un lloc on els representants dels Estats es poguessin reunir per dialogar, per negociar, i no es veiessin obligats a enfrontar-se per reduir els conflictes, per reduir la conflictivitat o per desenvolupar el que Federico Mayor Zaragoza ha expressat amb el seu concepte d'una cultura de pau, per desenvolupar una cultura de pau era necessari tenir un lloc, una mena de concert de les nacions, un lloc on els representants dels Estats es parlen i, mentre es parlen, eviten en la mesura del possible que es multipliquin els conflictes. Òbviament, no estic parlant aquí de l'estructura actual de Nacions Unides, que tots podem pensar que no és satisfactòria amb la seva estructuració, amb un Consell de Seguretat amb membres permanents amb dret de vet, etc., no estic parlant d'això sinó del principi mateix de fer que els 192 Estats del món estiguin units en el mateix lloc i puguin parlar-se uns amb altres malgrat les immenses diferències que puguin tenir o malgrat que no tinguin relacions diplomàtiques entre ells. Això existeix i existeix des de no fa gaire temps, ha hagut de passar la tragèdia de la Segona guerra mundial perquè l'ONU en definitiva, un somni d'utòpics, s'hagi pogut realitzar. I indiscutiblement ha estat una aportació en la mesura en què, malgrat tot, el món d'avui, en aquest moment, en el 2011, és el món més pacificat que haguem tingut des de fa més de dos segles, en cap moment en els darrers dos segles hi ha hagut menys conflictes –parlo de guerres, conflictes entre Estats- que en aquest moment. Per tant, Nacions Unides alguna cosa ha fet.

Per exemple, aquí parlo d'una organització però podríem parlar d'una altra organització, evidentment, a la qual també tenim moltes crítiques que formular però, per exemple, la Unió Europea és un somni també d'utòpics. Si vostès llegeixen Víctor Hugo i el seu somni de la creació d'una Europa política en el segle XIX, semblava com un il·luminat, quan ho proposava, i no era l'únic, n'hi havia d'altres. En canvi avui, la immensa majoria dels països d'Europa occidental estan units, en tot cas 27 d'ells, units en el si d'una organització, repeteixo que es pot estar insatisfet amb la seva forma de funcionar i ja ho parlarem després però, en tot cas, s'ha aconseguit també eradicar el conflicte militar del si dels països que integren la Unió Europea. La Unió Europea, en particular, que és un projecte en el seu origen econòmic, en realitat el seu major èxit en certa mesura és polític o geopolític, perquè mai hi ha hagut conflicte entre dos països membres de la Unió Europea i és pràcticament inconcebible. Penseu que Europa ha estat –ho he abordat aquí en una de les meves xerrades precedents- el que anomenem el focus perturbador del món durant molt de temps, Europa ha estat, en tot cas a la primera part del segle XX i una gran part del segle XIX, el lloc on més

conflictes hi ha hagut, on més desenes de milions de persones han estat víctimes dels conflictes intraeuropeus. La Unió Europea ha guanyat la pacificació d'aquesta regió. Per tant és una utopia també, repeteixo, perquè ha estat teoritzada durant molt de temps i semblava quelcom impossible d'assolir. Quan es deia que França i Alemanya en particular, que van tenir tres guerres importants en menys de 70 anys, viurien junts, farien la pau, i viurien sense fronteres, amb fronteres obertes, no militaritzades, etc., era molt difícil de concebre. És una realitat.

Però en altres aspectes, també. Mirin, l'esclavitud va existir sempre, sempre, des que l'ésser humà viu en societat ha viscut amb esclaus. A les ciutats de Sumer, o de Babilònia si volen, o d'Assíria és a dir les primeres societats que es van crear al món, a la desembocadura del Tigris i de l'Èufrates, hi havia esclaus. Sempre hi ha hagut esclaus i, tanmateix, molts pensadors van pensar que l'esclavitud s'havia de suprimir, s'havia de suprimir, i es va poder suprimir, es va començar a suprimir al llarg del segle XIX per altres raons, per raons més econòmiques que humanístiques, però es va poder suprimir, i va haver la Guerra de Secessió americana, en part causada per aquest motiu, i poc a poc l'esclavitud, que no ha desaparegut completament, en alguns països de la Península Aràbiga o alguns països del Sahel en particular, però globalment s'ha eradicat i s'ha posat fi a quelcom que es podia estimar que era en definitiva una tradició. Pensin que dos models de democràcia, dos models que han estat una mica fonts de democràcia per a totes les societats, a l'antiguitat Atenes, Atenes era una societat amb esclaus i la societat democràtica feia una excepció pels esclaus, els esclaus era allò no dit, allò no pensat de la democràcia atenenca; i la democràcia americana, que és la primera democràcia moderna, 1776, és una democràcia construïda, la que tothom va imitar, que provocarà la Revolució Francesa, etc., entre altres, és una democràcia construïda per esclavistes, tots els que s'anomenen els Pares de la Nació Americana eren propietaris d'esclaus, la Casa Blanca la van construir els esclaus, els Congrés d'Estats Units el van construir els esclaus. Llavors, per tant, aquesta idea de posar fi a l'esclavitud era tan impensable com algunes utopies poden ser-ho avui, de les qual parlarem després.

El vot de les dones, el vot de les dones, les societats democràtiques. Quan es parla de democràcia en el segle XIX, grans països democràtics, etc., no ens oblidem mai que la meitat de les societats no votava i ningú no s'escandalitzava d'això, era com normal. Per altre banda, a molts països, com saben, els pobres tampoc votaven perquè, diguem, la democràcia era censatària, només els propietaris podien votar i es considerava que era una democràcia. I així successivament.

I també la pròpia democràcia, recordin una cosa, la democràcia senzillament, la democràcia, un funcionament polític democràtic en el qual els grups socials poden expressar les seves idees en llibertat, poder organitzar la societat, es poden organitzar en funció de famílies polítiques, participar a les eleccions i ser elegits. Això, si pensen que abans de la Primera guerra mundial, és a dir, fa tan sols un segle, les democràcies en el món, les veritables democràcies en el món, es contaven amb els dits de les dues mans com a molt, és a dir que no hi havia en el món deu democràcies, i avui dia és el règim polític més estès, amb disfuncions, però és el més estès.

Per tant, vull dir que les utopies no són irrealitzables. Tot i que nosaltres quan sentim la paraula utopia pensem que són quimeres o que són somnis, etc., en realitat no és cert, les utopies es realitzen. Víctor Hugo, precisament, diu "les utopies d'avui són les realitats de demà" i, per tant, nosaltres, la nostra generació, les generacions més joves d'avui, tenen l'obligació de pensar utopies per sortir de la situació en la qual ens trobem. És a dir, aquesta idea de que els drets polítics, bé hem assolit una sèrie de drets polítics però es poden ampliar. Els drets socials: hem assolit una sèrie de drets socials però es poden ampliar. Els drets ambientals: encara no els tenim tots, hi ha la idea que també són drets i evidentment hem de consolidar-los i ampliar-los. Els drets econòmics: igualment, s'han de consolidar i ampliar. Mentre que avui estem en realitat vivint una mena de contrautopia o una mena d'utopia neoliberal que té com a projecte

el de reduir l'amplitud que s'ha pogut aconseguir en alguns sectors, el que estem vivint avui dia en l'aspecte social és el desmantellament organitzat, el desmantellament sistemàtic de l'edifici de l'estat de benestar, l'estat de benestar com una utopia realitzada, oi?, és a dir en matèries de drets socials, drets econòmics, drets ciutadans.

Per tant, avui estem en una situació en la qual el número d'injustícies segueix sent molt important i, al contrari, s'estan agreujant. O sigui que és obvi que no podem resignar-nos a acceptar el món com és, evidentment, perquè el món és perfectament desigual, perfectament injust, terriblement injust, en termes no només ja de relacions Nord-Sud, en termes de pobresa en el món, etc., sinó també en els nostres propis països desenvolupats, on la característica avui dia, en particular en el moment en què estem vivint aquesta crisi, és el fenomen de desclassament que s'està vivint. O sigui que una de les adquisicions, un dels objectius que s'havia aconseguit durant els decennis de desenvolupament, els decennis de prosperitat recents, que era la consolidació d'un estat de benestar i l'aparició a molts països d'una classe mitja, d'una classe mitja important en definitiva, avui dia aquestes classes veuen com s'obre sota els seus peus l'abisme del desclassament, l'amenaça del desclassament, milers i milers de persones o de famílies veuen com perden la seva casa, el seu habitatge, que era un símbol de, finalment, un cert estatus social, veuen com perden la seva feina, veuen com perden la seva seguretat, veuen com la qüestió de la salut i de la sanitat es fa més cara o més complicada (quant de temps s'espera a les sales d'urgència, etc.) i veuen sobretot com els seus fills es troben el futur tancat, és a dir amb generacions sense futur. Per primera vegada des que es va construir l'estat del benestar, tots els sociòlegs ho constaten avui, per primera vegada les noves generacions no viuran, si tot segueix igual evidentment, no viuran millor que els seus pares, igual que els seus pares van viure millor que els seus avis, etc. I, per tant, de què els va servir haver fet estudis, freqüentment molt més avançats que van fer els seus pares, de què els serveix ser la generació millor formada de la història, millor educada de la història de cadascun dels nostres països –estic parlant d'Europa- si, en definitiva, no troben una possibilitat d'entrar a la vida. D'aquí, i això és molt més general, no només per a la Unió Europea. Mirin el que està passant amb aquesta protesta del jovent a través del món, estem vivint una mena de Maig del 68 rampant, no té res a veure amb Maig del 68 però en el sentit en què Maig del 68 era la irrupció d'una nova generació, que volia viure d'una altra manera, i aquí també estem veient com des de Tel Aviv fins a Santiago de Xile, passant per Bogotà o Santo Domingo o Londres o Madrid, Barcelona, Atenes, etc., Nova York o altres ciutats d'Estats Units, veiem com tota una generació, a la qual s'uneixen les classes mitges, estan protestant contra, estan expressant en particular, el seu desconcert i el seu desarrelament davant una situació que se'ls escapa de les mans i que no entenen. Perquè no es tracta de persones que no tinguin formació, o que no tinguin un estatus social, molta gent que protesta té una feina i té una feina que considerava fins fa poc com una feina relativament privilegiada, però els sous que perceben enfront la carestia de la vida no els permeten arribar a fi de mes de manera folgada. Això és el desclassament o l'amenaça de desclassament que s'està produint a les nostres societats i que, en particular, diguem amb la crisi del deute, s'està agreujant.

Sabem com va començar aquesta crisi en què estem, avui dia els principals observadors, economistes, fins i tot els, diguem, responsables de la crisi, penso en algú com Alan Greenspan. Recorden vostès que era el president de la Reserva Federal?, i que és el responsable, en certa mesura, d'aquesta situació, perquè aquesta situació, l'actual, va començar essencialment cap a l'any 2000-2001 quan, en produir-se la crisi dels valors d'Internet –hi va haver una crisi, hi va haver una bombolla d'Internet-, i aquesta bombolla d'Internet, de les noves tecnologies, aquesta bombolla va esclatar l'any 2000-2001, i Greenspan, per estimular l'economia, va considerar que davant l'esclat d'aquesta bombolla el que s'havia de fer era rebaixar el preu del diner, posar el diner... pràcticament regalar el diner, el crèdit, és a dir, baixar les taxes d'interès a 1% o a 0,5%, el que va portar, en particular a una sèrie de bancs hipotecaris, a proposar-li a la gent d'adquirir vivenda en la mesura en què era suficient

amb tenir una petita feina, era suficient amb poder tornar una petita part d'aquest deute al llarg de 20, 30 o 40 anys, endeutant-se per 20, 30 o 40 anys, per poder adquirir un habitatge. Així va començar aquesta economia que s'anomena "economia de la totxana", i que es va importar a Espanya, que el senyor Aznar va importar a Espanya com una mena de solució miracle que, efectivament, va crear llocs de treball però llocs de treball en la base d'una cosa que no podia ser més que una bombolla i que molts economistes van avisar que seria una nova bombolla. I els propis economistes socialdemòcrates que havien criticat aquest model, quan van arribar al poder, també van mantenir aquesta mateixa economia de la totxana, que ja havia començat abans, evidentment, havia començat en els anys noranta però es va accelerar a partir de la rebaixa del preu del diner. D'aquí que quan va esclatar la crisi de les *subprimes* i que es va estendre aquesta crisi, molts vam pensar que en realitat s'acabava un cicle del capitalisme, no el capitalisme, el capitalisme té altres recursos, altra energia, altra capacitat, reencarnar-se per poder desaparèixer tan fàcilment, però sí un cicle i un cicle relativament curt, perquè el que anomenem el neoliberalisme, és a dir aquesta dominació dels mercats sobre l'economia i sobre les societats i sobre la política, això va començar el 1980 exactament, el 1979 amb la senyora Thatcher, 1980 amb el senyor Reagan a Estats Units. Per tant, vol dir que és quelcom que té 30 anys, no és la norma del capitalisme, la norma del capitalisme és la de conviure amb l'Estat, és a dir, els mercats cohabiten amb l'Estat. El neoliberalisme crea una nova fase en la qual els mercats volen expulsar l'Estat del seu territori, el volen expulsar, volen ocupar tot el territori, d'aquí les privatitzacions, tot el que pertany a l'Estat ha de ser privatitzat, cedit a allò privat i tot el que està en el si del, diguem, l'estat del benestar, és a dir, subvencionat per l'Estat, tot això ha de ser recuperat pel mercat.

Què és el que vol el mercat avui? El mercat vol avui gestionar les jubilacions de tots els ciutadans del món, perquè vostès s'adonen que si vostès cotitzen a una assegurança de jubilació, imaginin-se si tothom cotitza a empreses financeres, a assegurances, a empreses d'assegurances que capitalitzen les jubilacions de tot el món. Això és el que es fa ja a Estats Units, això és el que es fa ja a Xile, per exemple, això és el que es fa ja a la majoria dels països llatinoamericans, on això es va establir en els anys vuitanta. Això és el que crea els mercats. Els mercats què són? Són quantitats gegantines de diners que quan es desplacen fan variar qualsevol cosa. Si van a per una divisa fan augmentar o baixar aquesta divisa, si van a per una acció, fan augmentar o baixar una acció, evidentment. El sistema que en els països europeus pertanyia a l'estat del benestar i, per tant, estava subvencionat per l'Estat, això és el que s'està buscant avui, privatització de les jubilacions. La privatització de la salut, evidentment, hospitals, etc., públics, tot això privatitzat, perquè és un sector molt perseguit a Estats Units, ho veiem en la dificultat que ha tingut Obama per intentar fer que almenys l'Estat pugui ajudar els més pobres, que no poden pagar-se la seva salut, han vist les dificultats que ha tingut, i així ha perdut les eleccions intermediàries. I per altra banda l'educació és un mercat gegantí. Si l'educació, en lloc de ser pública fos privada, com ho és a molts països, imaginin-se cada família, disposada a sacrificar-se per pagar els estudis dels seus fills. És un altre mercat gegantí. Avui, després d'haver obtingut la desnacionalització de les grans empreses (aèries, sectors estratègics, de la mineria, transports, tot el que era, evidentment, subsòl, hidrocarburs, etc., bancs, no hi ha banc públic), després d'haver privatitzat tot el que era de l'Estat, queden sectors que són considerats encara avui com a extraordinàriament beneficiosos potencialment i per això assistim a aquesta mena de nova ofensiva dels mercats. I dic quan es va produir la crisi de 2008, pensàvem que això era la demostració de que el neoliberalisme, és a dir, la llibertat absoluta dels mercats de comportar-se com ho desitgen en el si de les borses i als mercats financers, això s'acabava, se li posaria fi. Recorden que fins i tot dirigents conservadors, i fins i tot neoliberals, havien estimat que s'havia arribat a un punt en el qual era indispensable tornar a reglamentar, és a dir a fer regles, a fer lleis per disciplinar els mercats. Un d'ells va ser Sarkozy, que va fer un cèlebre discurs a Toulon on va dir que els polítics, en particular ell com a polític, però en el marc del G-8 o en el marc del G-20, perquè a partir d'aquell moment es va passar del G-8 al G-20 per associar el que s'anomenen les grans potències emergents

a la decisió, es podria precisament aconseguir canalitzar els mercats. La constatació que hem de fer avui és que no s'han canalitzat els mercats, no s'han reglamentat els mercats, els mercats, al contrari, han aconseguit imposar-se i ara, en la fase de la crisi del deute sobirà, arribem a un nivell d'incertesa en el qual són els propis Estats els que estan de genolls, els propis Estats que estan suplicant, evidentment s'ha tallat tota capacitat financera i, per tant, no tenen un banc públic, no creen moneda els Estats, cosa que abans era precisament la funció principal d'un Estat era la de crear la moneda, fer la moneda, els països no poden crear moneda en el si de la Unió Europea, per a això hi ha un banc independent, i aquest banc independent no té responsabilitat en matèria de creixement, li està prohibit prestar-li als Estats que han, per tant, d'endeutar-se en el mercat i si s'endeuten en el mercat els inversors volen saber, si presten diners a aquest Estat, si aquest Estat és de fiar, i per saber si aquest Estat és de fiar consulten els informes que redacten les agències de qualificació, que són només tres en el món, i per tant aquestes agències avui tenen el destí de desenes, de centenars de milions de persones a les seves mans, en particular a la Unió Europea.

I, per tant, hem arribat a aquesta situació absurda en la qual països que estan exhausts, que estan pràcticament paralyzats des del punt de vista de l'activitat econòmica, se'ls imposen una mena de règims brutals d'austeritat, de retallades i d'ajustos que fan que, evidentment, es redueixi l'activitat econòmica encara més i probablement s'aconseguirà curar a un malalt que podrà morir curat. Segons la tècnica econòmica estarà perfectament curat, amb plans d'austeritat magnífics, però inànime des del punt de vista de l'economia i per això vostès observen que quant més s'imposen plans d'austeritat a nivell de l'Estat, o a nivell de les Autonomies, més les agències de qualificació castiguen a aquests Estats. Espanya acaba de ser desqualificada, malgrat els brutals plans d'austeritat, i Grècia, evidentment, no surt de la seva situació.

O sigui que estem, des del punt de vista econòmic, en una situació en la qual precisament, com deia abans, això s'ha de canviar, i no podem seguir aplicant les consignes oficials que es donen en la mesura en que està demostrat que això no condueix a una solució. En aquest moment, com per exemple aquí a Espanya hi haurà eleccions dins d'un mes pràcticament, és possible que l'oposició guanyi les eleccions, la política econòmica serà exactament igual, més brutal probablement, més brutal. Vostès a Catalunya ho estan vivint. I Portugal, per exemple, tenia un Govern socialdemòcrata, que va ser el primer que va demanar ajuda a la Unió Europea i aquesta ajuda no li va ser concedida més que contra uns plans d'austeritat d'una gran brutalitat que va fer que el Govern de Sócrates fos molt impopular. El Govern –i en la meva opinió, de manera molt intel·ligent- va fer eleccions, va precipitar les eleccions, va avançar les eleccions i va perdre les eleccions. Ara governa la dreta, el partit conservador, que s'anomena Socialdemòcrata però que és un partit conservador, signe dels temps. I, per altra banda, aquest govern conservador està aplicant una política encara de més austeritat i, evidentment, els ciutadans portuguesos protestant. A França hi ha hagut aquestes darreres setmanes unes primàries en el si del Partit Socialista per designar el candidat i el candidat que ha sortit elegit el primer que ha dit és que el primer que farà, evidentment, és pagar el deute i, per tant, si s'han de fer sacrificis es faran. O sigui que no veiem la diferència, des del punt de vista d'aquesta qüestió, no estic dient que dreta i esquerra siguin el mateix, eh?, evidentment no ho dic i no ho penso a més, però des del punt de vista veiem com enfront a aquests problemes, i en particular enfront al problema del deute sobirà, veiem molt poques diferències estructurals entre les solucions socialdemòcrates i les solucions conservadores de caire tradicional, com ho està fent Cameron a Anglaterra, i a Grècia recordem que és un partit socialista qui governa i avui estan en vaga general, a l'enèsima vaga general, porten ja 15 o 16 vagues generals, avui, i la fan per dos dies, està tot absolutament paralyzat.

Bé, amb tot això el que vull dir és que això ens obliga a trobar solucions, no és que les solucions siguin fàcils de trobar, les solucions suposen primer voluntat política. Fa dues setmanes Lula, l'ex president de Brasil, va ser a París perquè li van donar un doctorat honoris causa a l'Escola de Ciències Polítiques, a l'Institut de Ciències Polítiques de París, que dóna un doctorat honoris causa cada deu anys des que existeix, en segle i mig, n'ha donat 15, i Lula era el número 15. I Lula va fer un discurs –jo hi era- i Lula va dir el següent: “jo tinc una llarga vida de lluita, he estat sindicalista durant molt de temps, he creat un sindicat, que és el sindicat més important de Brasil la CUT (Central Única de Treballadors)” i també ha creat el partit que va guanyar les eleccions, el Partit dels Treballadors, diu “i fa molts anys que he estat defensant el nivell de vida dels treballadors” i, deia ell, “Brasil va viure anys de prosperitat, decennis de prosperitat en els anys 70, en els anys 80, de gran prosperitat. Quan anàvem a veure els patrons, el sindicat de patrons, l'associació de patrons, la patronal ens deia no els hi podem donar perquè estem en aquest moment reconstruint, vostès han d'entendre que sí, s'està millor, però si comencem a repartir el poc que estem guanyant no podem consolidar-nos”, deia ell, “no obteníem res”. Després va venir la crisi, van tenir una crisi igual que la nostra, crisi del deute extern, crisi del deute, que molts països llatinoamericans van tenir i que hauríem de veure com la van resoldre ells. Pensen que en aquest moment, quan diem la crisi global, la crisi mundial, compteu!, joestic arribant de l'Argentina, el creixement mitjà a l'Argentina és de 9%-10% des de fa diversos anys, en els darrers anys Argentina ha crescut el 21% (en tots els anys), és a dir, tant com va créixer Espanya en 30 anys que van seguir al final del franquisme. I Brasil està creixent també al 10%. És a dir, xifres de creixement de tipus xinès, no només a Argentina i Brasil, Perú està creixent de la mateixa manera, Xile està creixent, etc. Amèrica Llatina no coneix la crisi i no té deute, perquè van resoldre el problema. Llavors, Lula deia, “quan va venir el deute vèiem arribar els tècnics del FMI que ens deien vostès han de fer això, privatitzar, reduir el nombre de funcionaris, baixar els sous, baixar les pensions, etc.”, totes les receptes que ens estan imposant aquí. “Venien els experts de la Unió Europea, deien vostès han de privatitzar, reduir el nombre de funcionaris, baixar els sous, reduir el nombre de pensionistes, etc., o baixar els sous o les pensions, etc. Venien els experts del Banc Mundial, ens repetien el mateix”. Diu, “llavors jo, ara que he vist que la crisi del deute va arribar a Europa, quan em vaig assabentar de que hi havia la crisi del deute a Europa”, deia Lula, “em vaig dir, bé això durarà quatre dies, amb la quantitat d'experts que tenen! Tots aquests experts que van venir a nosaltres a donar-nos lliçons! Escolti, això ho resolen immediatament”, deia ell. “Llavors, no entenc com segueixen vostès, ja porten tres anys en aquesta crisi i cada dia s'agreuja més”. Diu, “volen que els hi digui una cosa? perquè aquesta crisi”, diu Lula, “no es resol amb solucions econòmiques, aquesta crisi no té solució econòmica, aquesta crisi es resol amb solucions polítiques, només la política pot resoldre aquests problemes”. Bé, i va afegir el següent, va dir: “mentre jo vaig estar de president –va estar de president vuit anys, com saben- el nombre de pobres, saben vostès en quant es va reduir? –xifres oficials- 39 milions van deixar de ser pobres al Brasil”, perquè ell sí va repartir el que creixia i amb un creixement de 8%-9%, és a dir, el creixement no va baixar, al contrari, ell va demostrar que si es donava poder adquisitiu a la gent, la gent comprava i la gent comprava els productes brasilers, evidentment, per tant els empresaris encara van guanyar més, en lloc de mantenir la gent a la pobresa. Ah, i diu ell, “ara al Brasil per primera vegada a la història, la classe més nombrosa és la classe mitjana, els pobres són en número inferiors a la classe mitjana”.

Bé. Amb això què vull dir? Vull dir això de les utopies, és a dir que no es resol el problema que té Europa –en la meva opinió, òbviament- aplicant senzillament les receptes que tothom està aplicant perquè no hi ha comparació entre la situació que té Alemanya, que és qui porta la batuta en aquest afer, i la resta de països. És a dir, no tots, Alemanya, com saben, té un àrea d'influència, són el que podríem anomenar els països Triple A, països Triple A, que són Alemanya, que són els Països Baixos, que són Finlàndia, que són Àustria, etc., llavors aquests països, efectivament, no tenen deute i el poc deute que tenen, 40% del PIB, el paguen amb uns interessos molt

reduïts, però no és el cas de la resta de països, evidentment, que han hagut d'endeutar-se, en particular per ajudar als seus bancs, que ha estat el cas d'Espanya o d'altres països. Per tant, jo dic, és necessari avui proposar solucions diferents, almenys proposar-les a la discussió, i partint del principi que en una societat només la política és legítima des del punt de vista democràtic, una societat democràtica. Els únics que han estat elegits, ens poden agradar o no agradar, els únics que han estat elegits són els polítics i han estat elegits amb un programa, no hem elegit els directors de bancs, no hem elegit els mercats, no hem elegit els financers, hem elegit els polítics i hem elegit els polítics no perquè siguem víctimes i siguem els que sempre paguen els problemes creats pel món financer i bancari.

Per això per exemple, si parlem, jo he proposat parlar de set utopies, vull donar-ne set, set sectors, diverses utopies en sectors, en set sectors diferents. Per exemple en economia. Què s'hauria de fer en economia? Quines són les idees que avui s'estan proposant? Els indignats les proposen. Primer, crear una banca pública, és indispensable crear una banca pública, sempre hi va haver una banca pública i, per tant, una banca pública l'objectiu de la qual seria precisament garantir el crèdit a les famílies i a les petites empreses.

Segon, no és normal que els bancs siguin el que són actualment. Vostès han de saber –molts economistes aquí a la sala ho saben- que durant molt de temps els bancs es dividien en dues famílies, el que anomenem el banc de dipòsit (o les caixes d'estalvis a Espanya), essencialment els bancs de dipòsit, el banc en el qual les famílies dipositen el que guanyen i que tenen la missió d'administrar aquests diners, donant crèdit precisament, etc., i d'això viuen, i bé, han viscut bé. A Estats Units després de la crisi del 29 hi va haver un decret, que s'anomenava el decret Glass-Steagall, que prohibia precisament que els bancs tinguessin totes les activitats, els bancs havien de ser bancs de dipòsit, aquests bancs de família, bancs pel crèdit, etc., o bancs d'especulació, bancs d'especulació, en els quals amb els diners, doncs, apostaven en el casino financer internacional. Si vostè vol dipositar els seus diners en el banc d'especulació lliure és de fer-ho, però sap el que fa. En canvi, què passa avui. Vostè va a qualsevol banc d'aquí i hi posa la seva nòmina, i el banc agafa la seva nòmina i se la juga al casino perquè pensa que guanyarà més en els *hedge funds*, i per tant amb els seus diners els bancs juguen i, evidentment, perden, perquè en aquest moment perden, per això estan com estan, per això el primer que faran els països europeus –s'està esperant la decisió que prendran Sarkozy i Merckel- és recapitalitzar els bancs. Vostès saben, la setmana passada va fer fallida un dels principals bancs europeus, Dexia, i no és l'únic amenaçat, evidentment. Tot i que s'han fet lleis per preservar, segons els països 100.000 euros, segons els dipòsits, en el cas que la gent tingui 100.000 euros, és clar, si en té 10.000 no crec que li en donin 100.000, haurien de fer-ho, però no crec que li donin. Bé. Això hauria de ser una llei, s'han de separar bancs de dipòsits, on la gent té els seus diners i el banc fa la seva funció, i un altre, banc d'especulació.

Tercer, s'ha d'imposar ja el que reclamem des de fa anys, una taxa sobre les transaccions financeres. Avui dia, fins i tot Sarkozy i Merckel defensen aquest principi, s'hi oposa Gran Bretanya. Però Gran Bretanya no forma part de la zona euro, per tant, s'hauria de crear dins de la zona euro. Quan nosaltres vam proposar aquesta idea – abans en la seva presentació, Maria Lluïsa ha tingut la gentilesa de recordar que jo havia creat Attac, ho vam crear amb molts amics però jo vaig proposar des del començament aquesta idea i vaig proposar el nom, i m'imagino que hi ha aquí membres d'Attac a qui saludo- vam tenir aquesta idea, Attac avui dia té una anàlisi molt més sofisticada i molt més complexa, però vam fer d'aquesta idea una idea fonamental, la taxa sobre les transaccions financeres en particular en el mercat de canvis. Però avui dia és una idea a la que tothom, diguem molts països, molts responsables polítics, consideren que és necessari, a més permetria recuperar els centenars de milers de milions d'euros que es necessiten per saldar el deute. S'han de suprimir els paradisos fiscals, repeteixo. Mentre hi hagi paradisos fiscals és absurd que

estiguem intentant omplir tal o qual bretxa, els paradisos fiscals són diguem, els tubs pels quals circula el fluid dels grans fons, essencialment producte del delictes fiscal. No és normal que els bancs aquí veïns que trobem pels carrers, els bancs nacionals, etc., tinguin les seves agències en els paradisos fiscals, no és normal que un banc que treballa per l'Estat, que li presta diners a l'Estat, no s'oblidin d'això, quan parlem del deute, per exemple Espanya té un deute, amb qui té aquest deute? A qui li ha demanat prestat? Qui li ha deixat aquests diners? Essencialment els bancs espanyols, el Santander, el BBVA o "la Caixa"..., aquests són els bancs que han prestat, essencialment, són els prestadors, la part mínima és el banc internacional, però a cada país el principal prestador de l'Estat són els grans bancs d'aquest país. De vegades són bancs, que és el cas de Grècia, que estan participats per bancs estrangers, francesos i alemanys, per això el problema. Llavors no és normal que un banc que guanya diners amb l'Estat, l'Estat li dona interessos, tingui al mateix temps sucursals als paradisos fiscals. Això hauria d'estar prohibit, i els paradisos fiscals s'haurien de prohibir. El 2008 ens van dir, sí, ja ho hem aconseguit perquè hem fet unes lleis. Totalment fals! Hi ha hagut investigacions sobre això.

És indispensable crear un proteccionisme, un proteccionisme de nova mena, un proteccionisme selectiu, evidentment, però un proteccionisme. No és... aquesta paraula no és una grolleria, com intenten fer-nos creure els partidaris de l'ultraliberalisme, del mercat, del lliure canvi totalment obert, no, no és una grolleria, no és una paraula grollera "proteccionisme", és una necessitat imperativa perquè, evidentment, dic el proteccionisme selectiu no a escala d'un país però a escala de la Unió Europea, 500 milions de persones i, evidentment, 27 països. Proteccionisme de quina mena? Contra el dumping social. Si el mateix producte que es produeix aquí a Europa, amb els treballadors en condicions socials avançades, és a dir amb salaris mínims, amb una sèrie d'avantatges socials normals (dret de vacances, dret de salut, etc., tots els drets socials), no és normal que el mateix producte vingui de fora produït en condicions socials inexistents, amb treballadors mal pagats, sense contracte, de vegades presoners, de vegades són nens... No és normal perquè això crea la destrucció de la feina a Europa, no és normal. De la mateixa manera, un proteccionisme amb base ecològica o medi ambiental. No és normal que nosaltres estiguem desenvolupant normes ecològiques, i és indispensable desenvolupar-les, no es pot produir de qualsevol manera ni es pot destruir l'entorn del lloc de producció i no es pot produir amb qualsevol producte, etc., i que vinguin de fora productes que estan contaminant el planeta que és comú. D'altra banda el proteccionisme l'apliquen tots els països. Estats Units aplica el proteccionisme; Brasil acaba d'instaurar el proteccionisme, tot automòbil que arriba de fora de Brasil ara paga una taxa del 30%, perquè protegeixen el seu mercat interior; la Xina protegeix el seu mercat interior, és molt difícil entrar en el mercat xinès, es pot fabricar a la Xina però entrar en el mercat xinès és molt difícil; la Unió Europea és l'única que està oberta. Això produeix desindustrialització, deslocalització i, per tant, atur massiu. Repeteixo, aquí també, no estem parlant d'utopia. Es farà. Tot el que estic dient es farà i potser dintre de molt poc, perquè cada vegada més les societats ho estan reclamant.

És indispensable crear en el si de Nacions Unides, igual que hi ha un Consell de Seguretat, s'ha de crear un Consell de Seguretat econòmic-social, s'ha de crear un Consell de Seguretat econòmic-social que té com a vocació la de, precisament, evitar que es creïn aquesta mena de situacions, aquest dumping social, que la mundialització es faci de qualsevol manera. De fet, com saben, ara cada vegada més uns polítics i uns economistes no només han proposat el decreixement, en matèria de creixement, en matèria de desenvolupament, sinó també estan proposant la desglobalització. És a dir, es pensa que el pèndul de la globalització, aquesta obertura general dels mercats, etc. –parlem d'economia, òbviament, no estem parlant ni de cultures, ni de societats, ni de països, ni de gents, però en termes d'economia i, en particular, de circulació de capitals- ha anat massa lluny i és indispensable que aquest pèndul torni a situacions més normals. S'ha anat massa lluny en la globalització, s'ha de començar a desglobalitzar.

Això era en economia. I en ecologia, en ecologia i medi ambient. És indispensable... Quan hi va haver la Cimera de Copenhaguen, recorden, fa dos anys –jo hi era-, els manifestants cridaven “s’ha de canviar el sistema, no el clima”. Evidentment. El clima no s’ha de canviar perquè el clima s’està degradant, si no fem res tindrem un canvi climàtic i el canvi climàtic serà, evidentment, tindrà conseqüències greus, que ja hem vist aquí en una de les xerrades precedents. Però el que s’ha de canviar és el sistema, un sistema massa productivista, que està produint amb massa destrucció medi ambiental, produint massa CO₂ i, per tant, s’ha d’anar cap a l’aplicació del Protocol de Kyoto, en particular en la mesura en que l’any vinent, el 2012, es compliran els 20 anys de la primera Cimera de la Terra que va ser a Rio de Janeiro el 1992, i per tant és l’ocasió per avançar finalment cap a una mena de protocol acceptat pel món sencer que permeti la limitació de diòxid de carboni. S’ha de pagar el deute ecològic. El Nord, el món desenvolupat, té un gran deute ecològic cap al Sud perquè durant segles el Nord primer va produir de qualsevol manera i va crear, en part és responsable del desordre climàtic que vivim i, per altre banda, també va explotar el Sud i seria necessari, tot i que en aquest moment el deute sobirà és el que més preocupa, però pensar en el deute ecològic, i seria de justícia.

Per altra banda, és indispensable posar ara límit i fi a l’ús de les energies fòssils. L’accident de Fukushima, a més, ens ha recordat que no només són les energies fòssils, les que produeixen CO₂, és a dir el gas, el petroli, etc., sinó també l’energia nuclear, comporten perills que són perills que no sabem assumir, senzillament. El que Fukushima ens ha demostrat què és. Essencialment el següent, i que jo crec que ja és terrorífic, és que no hi ha accident nuclear local, això no existeix, tot accident nuclear és planetari, perquè les cendres de Fukushima van arribar fins aquí, com saben, amb la pluja. I això que, en definitiva, es va evitar el pitjor, igual que les de Chernòbil. O sigui que no podem dir, sí, bé, però tal país té sobirania per construir la seva central nuclear. No, qualsevol central nuclear m’està afectant, em trobi jo on em trobi, perquè fa augmentar la radioactivitat del planeta. Ara, no podem sortir, en particular de l’energia nuclear, en dos anys o en tres anys. Observin una cosa, és que amb Fukushima ens hem assabentat d’això: no sabem desmantellar una central nuclear, no en sabem. Hem sabut construir una central nuclear, sabem aturar una central nuclear que no funcioni, però no sabem desmantellar-la i deixar el terreny com estava abans de que la construïssim. No tenim les tècniques, diguem, de descontaminació radiològica que ens permeten deixar el terreny com estava. Els alemanys, que han pres la decisió de suprimir tota l’energia nuclear, que per a ells no és massa important, l’energia nuclear a Alemanya representa 25% de l’energia produïda, pensin que a França és gairebé el 80%, llavors, per tant, els alemanys, que desmantellaran totes les seves plantes nuclears, probablement adquiriran *know how*, el saber fer, la tècnica per desmantellar-les, la qual cosa els hi donarà un mercat fantàstic a través del món. D’aquí que s’hauria d’accelerar el desmantellament i òbviament apostar per les energies renovables.

Bé. Jo crec que també hi ha unanimitat avui dia per dir que les grans infraestructures són d’una altra època, no només les centrals nuclears sinó també les preses o els pantans, les autopistes, el “tot autopista”, el “tot Ave” per exemple, no té sentit avui dia.

Hi ha diversos grups que no han tingut contacte amb el món occidental, que han estat protegits d’aquest contacte. Llavors, l’explotació del jaciment suposaria la destrucció del medi ambient i també la destrucció de cultures, etc. Correa ha proposat a escala internacional que si –ells calculen quant costaria, quant li reportaria a l’Estat equatorià l’explotació d’aquest petroli- però si, diguem, la comunitat internacional pogués compensar la no explotació, no ja donar-li exactament el mateix, sinó compensar en part, diguem un terç, la quarta part de l’explotació, Equador es comprometria a no explotar. Jo crec que això és una bona decisió, des de tot punt de vista, i ens serveix a tots. I observo, a França, diverses regions franceses, regions, equivalent no d’Autonomia perquè Autonomia és molt més políticament, més avançat, però diverses

regions franceses han pres la iniciativa de participar i contribuir amb tants milions d'euros al fons que està constituint Correa per no explotar aquesta idea. Jo crec que és un benefici pel món sencer. En fi, vet aquí algunes idees que semblen impossibles o irrealitzables, repeteixo, són realitzables.

Tercer aspecte, tercer sector: el de la democràcia. Intentaré anar ràpid perquè sinó ens quedaria poc temps per a la discussió. En matèria de democràcia, primer un control democràtic de l'economia. No és normal, hem dit abans, que les decisions en matèria d'economia es prenguin sense consulta. Per exemple aquí a Espanya el Govern ha decidit que només el Congrés dels Diputats es pronunciaria sobre la limitació a 3% de l'excés del dèficit. És una mesura que té moltes conseqüències, i en particular en termes de conseqüències socials. Hagués estat necessari que hagués hagut un referèndum, evidentment. És el que s'anomena democràcia participativa. Què és la democràcia participativa? Un Govern és elegit amb un programa però, una vegada elegit, aquest Govern, aquesta formació política, en realitat no té obligació de respectar aquest programa, té una obligació moral però no té un contracte signat, no té cap sanció, i passats cinc anys, quatre, segons els mandats, la memòria es perd. La democràcia participativa és el següent: si un Govern ha estat elegit, un partit dominant, una majoria ha estat elegida en funció d'un programa i si després, per raons que tenen a veure amb la conjuntura internacional, ha de modificar enormement aquest programa o canviar radicalment de programa, ha de consultar la ciutadania. Jo penso que el president Zapatero, per exemple a Espanya, l'any passat, després de l'acceptació per ell de canviar radicalment de programa el maig de 2010 i dur a terme un programa que és un programa perfectament conservador, antipopular, hauria d'haver consultat la ciutadania, o fins i tot haver precipitat i avançat les eleccions. Perquè ell podia haver dit, el meu Govern no ha estat elegit per dur a terme aquesta política de càstig social, jo he estat elegit pel contrari, dur a terme una política de progrés social, que va ser el meu programa. Llavors, honestament penso que podia haver dit no, en nom de la democràcia participativa consulto, i si la ciutadania el torna a elegir, doncs aplica el programa, però almenys hi ha un acord. Avui dia, el temps mediàtic i el temps polític no funcionen a la mateixa velocitat. Els ciutadans estan molt al corrent del que passa per, no només les noves tecnologies, sinó senzillament pel funcionament mediàtic, malgrat totes les manipulacions, i tampoc el temps econòmic i el temps democràtic no tenen la mateixa velocitat. Però les societats no poden pronunciar-se només cada quatre anys o cada cinc anys o cada sis anys, s'ha de consultar la ciutadania més freqüentment, perquè la ciutadania és consultable més fàcilment. Alguna cosa s'haurà de corregir.

Una altra cosa que es pot fer és el que ja hi ha a les Constitucions de diversos països llatinoamericans –parlem de Correa, per exemple, podríem parlar de Veneçuela o podríem parlar de Bolívia-, però a l'Equador, com a Veneçuela, com a Bolívia, a la Constitució hi ha el que s'anomena el "referèndum revocatori". Per exemple el president ha estat elegit. Molt bé. Però a la meitat del seu mandat –ha estat elegit posem que per sis anys, o per quatre anys-, però a la meitat del seu mandat, els dos anys, si la meitat dels que el van elegir més un, la meitat només que el van elegir més un decideix que en realitat no ha fet bé la seva funció, no ha complert amb el que havia promès, s'ha de sotmetre a un referèndum revocatori, i si no obté majoria és revocat. Entenen? És a dir, i bé, ja hi ha un president que s'hi ha sotmès, el president Chávez, amb èxit, el 2005, perquè hi ha una recollida de signatures, està contemplat a la Constitució, les signatures són analitzades per un consell electoral i si hi ha aquesta quantitat, doncs, el president s'ha de sotmetre a un referèndum revocatori. Jo crec que això és sa, és a dir, en matèria de democràcia sí es pot avançar, com he dit abans, més democràcia. No és que estiguem exigint que cada decisió sigui consultada, però cada gran decisió sí.

De la mateixa manera, la qüestió dels mitjans d'informació, mitjans d'informació que tenen una gran influència social. No és normal que no estiguin reglamentats, en molts països no estan reglamentats, avui dia a Amèrica Llatina hi ha una batalla frontal entre

els mitjans privats i els governs que volen crear un sector públic de la informació. I per a això havíem proposat nosaltres la creació d'observatoris de mitjans, precisament, perquè la ciutadania tingui –diguem una ONG, senzillament- que digui si els mitjans compleixen amb la seva missió d'informar o si en realitat estan complint amb la seva missió de servir els seus amos perquè generalment pertanyen a grans empreses o a grans grups empresarials o a grans grups mediàtics que tenen un paper, que juguen un paper, en la pròpia globalització.

Quart, en matèria de societat hi ha utopies possibles? Sí, és clar que hi ha utopies possibles, i també aquí els indignats han proposat algunes reivindicacions. Per exemple, una reivindicació que a França en aquest moment és molt important i que els partits d'oposició s'han compromès a dur-la a terme, no és normal que als nostres països, com saben, les dones tinguin uns salaris que són entre 20% i 30% inferiors als dels homes per la mateixa feina. No és normal que hi hagi una discriminació salarial respecte les dones. Per una altra banda, s'ha demanat molt que hi hagi paritat, és a dir paritat de gènere, en els mitjans polítics, és a dir que hi hagi tants diputats com diputades. Fixin-se que a Tunísia, que no apareixia com un model de democràcia, el projecte de Constitució contempla, i ara per a les eleccions a la Constituent, que són el 23 d'octubre, dintre de quatre dies, s'ha exigint que les llistes siguin llistes amb paritat, és a dir que hi hagi una dona – un home, una dona – un home, una dona – un home a les llistes, i fins i tot els partits islamistes s'han plegat a aquesta qüestió. Per tant, si es fa a Tunísia, perquè no es pot fer en els nostres països? Per exemple també en política s'ha avançat bastant però hi ha un món que segueix sent gairebé exclusivament masculí que és el món de l'empresa. Els directius d'empresa, jo recordo fa uns mesos, Zapatero va citar els grans empresaris espanyols, i un veia la llista, i eren no sé quants, 35 o 36, i no hi havia ni una dona o hi havia una o dues dones, però sobretot homes. No és normal, el món de l'empresa és el món on s'ha refugiat en certa mesura l'exclusió de gènere. Obviament en societat hem de seguir lluitant contra tots els racismes, els nous racismes que han aparegut últimament, en particular contra els immigrants, contra els pobres, és a dir una mena d'exclusió i també, malauradament a Catalunya alguns municipis que estan prenent mesures discriminatòries respecte de poblacions, i aquí hi ha una tradició antigítana força important, dic en el conjunt d'Espanya.

Jo també crec que en societat hi ha quelcom molt important, que no és del mateix nivell però ho dic com ho penso, jo crec que és molt important començar a reconèixer els drets dels animals. Aquí a Catalunya s'ha fet aquest gest tan important com el de l'exclusió de la tauromàquia mortal, diguem, i no sé si saben vostès, a l'Equador, hi ha hagut un referèndum, l'any passat, i en el referèndum també es va decidir suprimir la tauromàquia; és un país de tradició torera també. Però no només és salvar-li la vida als toros que es presta a discussió, i això no significa que no es reconegui tota la cultura que té a veure amb la tauromàquia, que és una cultura important que ha produït indiscutiblement art, literatura, poesia, etc., però jo dic hi ha cicles, no es tracta de considerar que tots els amants de la tauromàquia ja són criminals i assassins, evidentment que no, i es tracta de reconèixer que hi ha hagut a l'entorn de la tauromàquia una gran aportació literària (Hemingway, o Lorca amb el seu poema *Llanto por Ignacio Sánchez Mejías* en la seva mort, etc.). Bé. Però, dic, hi ha cicles, igual que hi va haver durant segles la pena de mort i fins i tot s'executava en públic, bé, es va decidir un dia que s'havia d'acabar amb això. No vol dir que els crims siguin inferiors, els crims són tan horribles, però es va decidir que la pena de mort no era la sanció que una societat civilitzada havia d'imposar. De la mateixa manera parlàvem abans de l'esclavitud. Bé. Això ha durat segles també, però també va acabar. Doncs de la mateixa manera, torturar els animals pot haver tingut el seu cicle però aquest cicle s'acaba. I, jo dic, als altres animals, el maltractament animal en general. Hi ha malauradament a Espanya moltes festes on es maltracta els animals i, en particular hi ha, com saben vostès, el Projecte Gran Simi –no sé si coneixen aquest Projecte Gran Simi-, hi ha tota una gran sèrie de pensadors... el Projecte Gran Simi és la idea de dir que els animals s'han de protegir tots en la meua opinió i s'ha de ser sensible a la

sensibilitat dels animals i els animals mereixen tenir drets, però hi ha animals que tenen un estatut una mica superior o una mica diferent, diguem, que són els grans simis (els ximpanzés, els orangutans, els goril·les, els bonobos, etc.) perquè la seva proximitat amb l'ésser humà és important i, per tant, aquests animals és encara particularment més penós que es vegin sotmesos a, ja saben vostès, aquestes experiències mèdiques que es fan amb ells, aquestes tortures permanents que se'ls hi fan, etc., i que no són necessàries científicament. I, per tant, per part meva... moltes persones recolzen el projecte Gran Simi, és a dir, dotar aquests grans simis de drets, diguem, no humans però de drets que facin que estiguin protegits en tant que individus.

Un altre aspecte de la societat també és que cada dia les nostres societats estem més vigilats, vivim en societats de vigilància, etc., i no podem acceptar que aquesta vigilància, sobretot amb les noves tecnologies, segueixi avançant. Aquí també és indispensable posar-hi límits.

Cinquè aspecte, és en el sector de la cultura. Primer el sector de la cultura, el primer objectiu, eradicar l'analfabetisme al món. Penseu que hi ha encara en el món 850 milions de persones analfabetes i que la majoria d'elles són dones, o essencialment nenes, que són les que no són enviades a l'escola. I, efectivament, això és important. S'han de protegir les llengües minoritàries, no perquè una llengua sigui parlada per una petita comunitat no té la seva riquesa, no té la seva bellesa, no té la seva producció cultural, és una batalla que ha de ser comuna, general, universal, la de protegir les llengües minoritàries. Cada ciutadà ha de tenir dret a parlar la seva llengua, per damunt de tot, en la seva llengua, és un respecte mínim. I, també jo penso que el sistema educatiu hauria de fer que cada persona hauria de conèixer almenys, encara que sigui passivament, dues altres llengües. Passivament vol dir que les entén tot i que no les parli, que és molt més fàcil d'aprendre. Existeixen moltes tècniques avui dia per conèixer passivament una llengua. I, és clar, si vostè coneix passivament la meua i jo conec passivament la seva, jo li parlo en la meua llengua i vostè em parla en la seva i ens entenem perfectament, entenen? O sigui, que s'ha de desenvolupar aquest aspecte per protegir les llengües minoritàries, no obligar la gent, perquè la comunitat sigui petita, que siguin diversos milers de persones o pocs milions, a haver d'aprendre llengües que parlen milers de milions. I, bé, per no estendre'm, s'ha de combatre l'imperialisme cultural, tots els imperialismes culturals. O sigui que ha d'haver una política d'Estat que afavoreixi la producció cultural en tots els sectors (literatura, música, teatre, òpera, etc., arquitectura, el que sigui) però de la cultura nacional. Un país, qualsevol que sigui la seva dimensió, no ha d'estar obligat a acceptar les produccions culturals que vénen de fora.

En matèria de geopolítica, un altre sector, primer objectiu, que s'obtindrà també, primera utopia, desnuclearitzar el món, nuclear aquí en el sentit militar. S'ha demostrat que l'arma nuclear no serveix, ningú no l'ha utilitzat des d'Hiroshima, no serveix l'arma, ningú la pot utilitzar a més, el primer que la utilitzi seria evidentment vist com un monstre a escala internacional i qualsevol ús que fes de la seva arma nuclear es tornaria en contra de la seva pròpia població perquè augmentaria la radioactivitat mundial. Segona utopia, s'ha de canviar l'organització de l'ONU, no l'ONU, que és indispensable, però l'estructuració de l'ONU. S'ha de canviar, no és normal que sigui, diguem, el món tal com estava el 1945 qui segueixi regint Nacions Unides, estem al 2011. De fet, si s'ha creat el G-20 és perquè s'estima que l'Índia, Brasil, Àfrica del Sud, etc., Nigèria, Egipte, són països que haurien d'estar de forma permanent en el Consell de Seguretat, o llavors se suprimeix el dret de vet i es funciona a la majoria. No és normal que els guanyadors de la Segona guerra mundial siguin els que dominen el món durant els pròxims mil·lennis. S'ha de canviar. S'ha d'estimular, i s'estan realitzant aliances transversals: Amèrica del Sud, món àrab, Àfrica, per exemple, i no només verticals, no només del Sud cap el Nord. Brasil, Índia, Àfrica del Sud, la Xina, que són el que anomenem ara Brics, i que s'estan desenvolupant i agafant pes. Penso que s'han de desmantellar totes les bases militars estrangeres que existeixen a qualsevol

país, no és el moment d'augmentar les bases militars estrangeres al país. L'últim que es podia haver fet, és un comiat força lamentable, diguem, sense consulta popular. Bé. Al contrari, s'han de desmantellar les bases, no és normal que hi hagi bases militars en els països, és una concessió de sobirania que implica estar compromès en aventures militars que potser no tenen res a veure amb la decisió sobirana dels Estats. L'OTAN s'ha de desmantellar, no servei més que per a algunes aventures. Evidentment això de Líbia és molt complicat, però vull dir que és possible que fins i tot s'hagués d'ajudar els rebels libis però no mitjançant l'OTAN. L'OTAN no és una organització fiable, l'OTAN no ha defensat mai els drets humans o la democràcia, etc., així que, per tant, al contrari, desvirtua l'ajut als demòcrates libis.

I acabo amb la setena, el setè sector, que és el Sud. Evidentment, igual que som partidaris de que s'ha d'anular el deute de Grècia, o el d'Irlanda, o el de Portugal, o el d'Espanya, etc., s'ha d'anular el deute dels països del Sud, que ja l'han pagat diverses vegades. S'ha de promoure el comerç just amb el Sud, en particular, rebutjar les regles de lliure canvi imposades per l'OMC, que fa que els països només poden exportar algunes coses i no altres. De fet els països s'estan organitzant a Amèrica del Sud, s'ha desenvolupat ara un sector integrat que s'anomena l'ALBA, on hi ha iniciatives extraordinàriament interessants i que no depenen en particular de la divisa internacional. S'ha de garantir el dret a la sobirania alimentària, és a dir, cada país ha de tenir la possibilitat i l'obligació de produir l'alimentació necessària pels seus ciutadans. S'ha de prohibir l'ús, el desenvolupament dels organismes genèticament modificats, simplement per l'aplicació del principi de precaució.

Bé. Com veuen, en aquests set sectors veiem que hi ha moltes pistes, és a dir que el món tal com està no és un món no només que ens satisfà però no és un món que haguem d'acceptar perquè, aquí només són algunes pistes exploratòries que podem avançar, però, és a dir, podem transformar aquest món, junts podem canviar el món, junts, és a dir amb una sèrie d'idees, amb la voluntat política majoritària constituint una massa crítica necessària, democràticament podem construir un món millor, i aquest món millor és possible. Moltes gràcies.